

**LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI LAIKSI MERITUULIVOIMASTA TALOUS-
VYÖHYKKEELLÄ JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI****Lausuntoyhteenveto**

Sisällysluettelo

1.	Lausuntopyyntö.....	2
1.1	Yleisiä huomioita.....	2
2.	Vaikutusarviointi.....	3
2.1	Hankkeiden yhteisvaikutukset.....	3
2.2	Merenkulku.....	3
2.3	Viranomaisten resurssit.....	3
2.4	Ympäristövaikutukset.....	4
2.5	Kalastuselinkeino.....	4
2.6	Muut vaikutukset.....	5
3.	Alueen valinta.....	5
3.1	Merialuesuunnitelmat.....	6
3.2	Yhteiskunnan kokonaisetua koskeva kriteeri.....	6
3.3	Vaikutusmahdollisuudet.....	6
4.	Kilpailutus.....	6
4.1	Laadulliset tekijät.....	7
4.2	Kolmen tarjouksen minimi.....	7
4.3	Maksut.....	7
4.3.1	Osallistumismaksu.....	7
4.3.2	Hyödyntämismaksu.....	8
5.	Vakuudet.....	8
5.1	Osallistumisvakuus.....	9
5.2	Edistämismaksu.....	9
6.	Hyödyntämislupa.....	9
7.	Muutoksenhaku.....	9
8.	Talousvyöhykelain muutokset.....	10
9.	Asetuksella myöhemmin säädettävät asiat.....	10
10.	Muu palaute.....	11
11.	Liitteet.....	12
	Liite 1.....	12

1. Lausuntopyyntö

Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi 23.5.2024 Lausuntopalvelu.fi:n kautta lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki merituulivoimasta talousvyöhykkeellä sekä muutettavaksi Suomen talousvyöhykkeestä annettua lakia ja Energiavirastosta annettua lakia. Esitys toteuttaa Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitetta merituulivoiman pelisääntöjen selkeyttämisestä Suomen talousvyöhykkeellä.

Lausuntopyyntö lähetettiin seuraaville tahoille: Ahvenanmaan käräjäoikeus, Baltic Sea Action Group, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Energiateollisuus ry, Energiavirasto, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Fingrid Oyj, Gasgrid Finland Oy, Helsingin hallinto-oikeus, Helsingin kaupungin pelastuslaitos, Helsingin käräjäoikeus, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Itä-Suomen hallinto-oikeus, Itä-Uudenmaan pelastuslaitos, John Nurmisen säätiö, Kaakkois-Suomen ELY-keskus, Kalatalouden Keskusliitto ry, Keski-Pohjanmaan pelastuslaitos, Keskuskauppakamari, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, korkein hallinto-oikeus, Kymenlaakson liitto, Kymenlaakson pelastuslaitos, Lapin ELY-keskus, Lapin liitto, Lapin pelastuslaitos, liikenne- ja viestintäministeriö, Liikenne- ja viestintävirasto, Traficom, Luonnonvarakeskus, Länsi-Suomen merivartiosto, Länsi-Uusimaan pelastuslaitos, maa- ja metsätalousministeriö, markkinaoikeus, Merivoimien esikunta, Metsähallitus, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjanmaan liitto, Pohjanmaan pelastuslaitos, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitos, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, puolustusministeriö, Puolustusvoimat Pääesikunta, Rajajokikomissio, Rajavartiolaitos, Satakunnan ELY-keskus, Satakunnan liitto, Satakunnan pelastuslaitos, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen tuulivoimayhdistys Ry, Suomen Varustamot Ry, Suomen ympäristökeskus, Suomenlahden merivartiosto, Turun hallinto-oikeus, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, ulkoministeriö, Uudenmaan ELY-keskus, Uudenmaan liitto, Vaasan hallinto-oikeus, valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö, Varsinais-Suomen ELY-keskus, Varsinais-Suomen liitto, Varsinais-Suomen pelastuslaitos, WWF Suomi, Väylävirasto, ympäristöministeriö, Ålands landskapsregering.

Lausuntoja saatiin yhteensä 68 kappaletta, joista 57 annettiin lausuntopalvelun kautta ja 11 työ- ja elinkeinoministeriön kirjaamoon. Lausunnonantajat on eritelty lausuntoyhteenvedon liitteessä 1.

Yhdellä lausunnonantajalla ei ollut lausuttavaa. Lausuntopalvelun kautta annetut lausunnot ovat nähtävillä Lausuntopalvelu.fi-verkkopalvelusta (<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=15507113-2bd2-484c-a22d-0f221aebf26a>).

1.1 Yleisiä huomioita

Lakiehdotukseen saatiin kattavasti lausuntopalautetta. Pääosin lakiehdotusta kannatettiin ja sen katsottiin toteuttavan hallitusohjelman kirjausta, eli selventävän pelisääntöjä talousvyöhykkeellä. Useita huolenaiheita kuitenkin esitettiin, ja ne pääosin liittyivät merituulivoimahankkeiden vaikutusarviointiin sekä kilpailutuksen yksityiskohtiin. Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää saadusta lausuntopalautteesta.

Lausuntopalautetta saatiin erityisesti alaotsikoiden mukaisista aiheista. Tässä yhteenvedossa esitellään eniten lausuntopalautetta saaneita kokonaisuuksia.

2. Vaikutusarviointi

Suuri osa lausunnonantajista lausui esitysluonnoksen vaikutusarviointia koskevista kohdista. Lausunnonantajat eri sektoreilta kommentoivat, että vaikutusarvio on monilta kohdilta suppea. Vaikutusarvioon liittyvää lausuntopalautetta on avattu kokonaisuuksittain alla.

2.1. Hankkeiden yhteisvaikutukset

Useat sidosryhmät peräänkuuluttivat perusteellisempaa merituulivoimahankkeiden yhteisvaikutusten selvittämistä. Suunnitteilla on suuri määrä merituulivoimaa, ja näiden lukuisten hankkeiden, mukaan lukien merenalaisten kaapelien ja muun sähkönsiirtoinfrastruktuurin, sekä toiminnan yhteisvaikutukset luonnolle tulee arvioida kattavasti. Tiedot luontoarvioista ja tuulivoiman vaikutuksista merialueella ovat oleellisesti heikommat kuin maa-alueilla, minkä lisäksi talousvyöhykkeeltä on saatavilla vähemmän tietoa kuin aluevesiltä, joten tähän tulee kiinnittää erityistä huomiota hankekehityksessä sekä lakiesityksessä. Lausunnoissa peräänkuulutetaan viranomaisyhteistyötä talousvyöhykkeellä, aluevesillä ja maa-alueilla sekä valtioiden rajat ylittävää koordinaointia, jotta hankkeiden yhteisvaikutukset voidaan tehokkaasti selvittää. Lisäksi lausunnoissa tähdennetään yhteisvaikutusten minimoimisen yhteyttä hankkeiden sosiaaliseen hyväksyttävyyteen.

2.2. Merenkulku

Etenkin merenkulkualalla toimivat viranomaiset, etujärjestöt ja yritykset vaativat laajempaa merituulihankkeiden yhteisvaikutuksien selvittämistä suhteessa ympärivuotiseen merenkulkuun. Lisäksi huomautetaan, että merituulivoimapuistojen vaikutukset merenkulun turvallisuudelle ja tutka- sekä radiojärjestelmille on huomioitava esitysluonnosta laajemmin. Lausunnoissa nostetaan esiin, että merituulivoimapuistojen ja merenkulun yhteensovittaminen on haastavinta talviolosuhteissa. Merituulivoimapuistot vaikuttavat jään muodostumiseen ja jääkenttien liikkumiseen, jolloin talvimerenkulku hankaloituu. Huolena on, että merituulivoimapuistojen sijainti heikentää kauppamerenkulkua Suomeen. Peräänkuulutetaan hankekehittäjiltä sekä lainsäätäjältä toimia, joiden avulla varmistetaan turvalliset ja tehokkaat edellytykset talvimerenkulkuun ja jäänmurtoon.

2.3 Viranomaisten resurssit

Useissa lausunnoissa painotettiin, että merituulivoimahankkeisiin liittyville viranomaisille, valtion tutkimus- ja liikelaitoksille sekä muutoksenhakutuomioistuimille tulee turvata riittävät resurssit esityksen mukaisten velvollisuuksien hoitamiseksi. Esityksen mukainen järjestelmä tulee tuomaan uusia tehtäviä erityisesti Energiavirastolle ja työ- ja elinkeinoministeriölle, joille tulee taata riittävästi resursseja. Esityksen mukainen järjestelmä on uusi, ja sen käyttöönotto kilpailutuksen sekä luvituksen osalta tulee vaatimaan viranomaisilta lisäksi mittavaa asiantuntemusta.

Merituulivoimahankkeilla on suuri yhteiskunnallinen merkitys etenkin ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Viranomaisten riittävä resursointi mahdollistaa sen, ettei viranomaisprosesseista muodostu hankkeita hidastavaa tekijää. Etenkin hankeyritykset esittävät huolen viranomaisten riittämättömien resurssien vaikutuksesta kilpailutusprosessin ja sitä kautta hankekehityksen viivästymiseen.

Lausunnoissa esitetään painava huoli siitä, että esityksen vaikutusarvio on viranomaisresurssien osalta puutteellinen. Kokonaisuutena Energiavirasto toteaa, että se ei voi aloittaa kilpailutuksia ennen kuin se voi varmistua menettelyidensä lainmukaisuudesta ja virheettömästä menettelystä kilpailun järjestämisessä. Kilpailutuksen ratkaiseminen edellyttää virastolta useita täysin uusia osaamisalueita, joihin ei osoiteta esityksessä ollenkaan määrärahaa. Viraston määrärahoja tullaan leikkaamaan merkittävästi tulevina vuosina samalla kun virastolle osoitetaan myös tästä esityksestä erillisiä, muita uusia tehtäviä. Energiaviraston mukaan ei ole selvää, että virasto voi käytännössä järjestää kilpailuja yksinomaan osallistumismaksujen varassa.

Valtiovarainministeriö toteaa, että talouspoliittinen ministerivaliokunta on linjannut, että uusien velvoitteiden myötä tulevat tehtävät resursoidaan pääsääntöisesti luopumalla olemassa olevista tehtävistä tai tehostamalla nykyisten tehtävien hoitamista.

2.4 Ympäristövaikutukset

Lausuntopalautteessa pyydettiin huomioimaan laajemmin merituulivoimahankkeiden ympäristövaikutukset.

Hankkeilla on yhteisvaikutuksia ympäristöön sekä meri- että maa-alueilla. Lausuntopalautteiden mukaan näitä vaikutuksia ei ole käsitelty tarpeeksi kattavasti esityksessä. Merituulivoimapuistoja rakentuu Itämerelle useita, ja näiden hankkeiden kumulatiiviset yhteisvaikutukset luontoon, etenkin kalastoon, kalojen kutualueisiin ja vaelluskalojen vaellusreitteihin, linnustoon, hylkeisiin, merivirtauksiin sekä jäänmuodostukseen ja maa-alueiden luontoon tulisi selvittää kattavammin. Myös siirtoyhteyksien, kytkentäasemien ja energiaa hyödyntävien laitosten ympäristövaikutukset ja kaavoitustarpeet aluevesillä ja rannikkoalueilla tulee arvioida ja ottaa huomioon. Lisäksi useissa lausuntopalautteissa nostetaan esiin, että tiedot luontoarvoista ja merituulivoimapuistojen vaikutuksista merialueella ovat oleellisesti heikommat kuin maa-alueilla, joten ympäristövaikutukset tulee selvittää perusteellisesti osana hankekehitysprosessia.

2.5 Kalastuselinkeino

Lausunnoissa nousi erityinen huoli hankkeiden vaikutuksista kalastuselinkeinoon. Lausuntojen mukaan esitys ei huomioi tarpeeksi kattavasti merituulivoimahankkeiden vaikutuksia kaupalliselle kalastukselle. Lausunnonantajat toteavat, että merituulivoimahankkeet estävät kalastuksen hankealueella, ja etenkin etujärjestöt esittävät huolen elinkeinon heikentymisestä. Vaikutukset kalastukseen talousvyöhykkeellä kohdistuvat erityisesti troolikalastukseen. Lisäksi huomautetaan kaupallisen kalastuksen heikentymisen vaikutuksista huoltovarmuudelle.

Lausunnoissa on myös kiitetty erityisesti talousvyöhykkeen merituulivoimalain 2 §:n pykälän perusteluja. Kirjauksen mukaan valtioneuvoston tulee alueen valinnassa ottaa huomioon yhteiskunnan kokonaisuus, ja yhteiskunnan kokonaisedulla tarkoitetaan meren muun käytön, ennen kaikkea liikenteen ja kalastuksen, sekä ympäristökäyttäjien huomiointia.

2.6 Muut vaikutukset

Metsähallitus nostaa esille, että keskipitkän ja pitkän aikavälin hallittu, vaiheittainen hankkeiden tuominen markkinoille luo edellytyksiä investoinneille, jotka ovat välttämättömiä merituulivoiman toteuttamiseksi Suomeen. Investointien paikallisia, alueellisia ja valtakunnallisia talousvaikutuksia tulisi analysoida kattavammin. Lisäksi pyydetään huomioimaan talousvyöhykkeen merituulivoimala-alueiden mahdollistaman merituulivoimapuiston voimaloiden varjostusvaikutukset muihin hankkeisiin.

Puolustusministeriö ja muutamat muut lausunnonantajat korostavat, ettei esitysluonnoksessa käsitellä kootusti esityksen vaikutuksia kansalliseen turvallisuuteen, kuten esimerkiksi siihen, miten hankkeet vaikuttavat tulevaisuudessa väylien käyttöön ja ylläpitoon, meriturvallisuuteen ja -pelastukseen, puistojen omasuojaan tai maanpuolustuksen toimintaedellytyksiin.

3. Alueen valinta

Alueen valintaa koskevan lausuntopalautteen mukaan viranomaiselta toivotaan ennakoitavuutta ja läpinäkyvyyttä prosesseihin esimerkiksi valmisteltavan merituulivoimahankkeita koskevan tiekartan muodossa. Tiekartta kattaisi aluevesien ja talousvyöhykkeen alueiden valinnan ja kilpailutuksen valmistelu- ja toteutusaikataulun. Alueen valintaa koskevissa suunnitelmissa ja päätöksissä tulisi ottaa huomioon Ruotsin vastaavat suunnitelmat hankkeiden yhteisvaikutusten arvioimiseksi.

Lausuntopalautteessa lisäksi ehdotettiin, että taloudellisesti soveltuvimpien merituulivoimala-alueiden selvittämiseksi tulisi kuulla laajasti eri sidosryhmiä, joilla voi olla tietoa alueen sopivuudesta merituulivoimakäyttöön. Palautteissa ehdotettiin, että merituulivoimahankkeiden sijainnista ja luonteesta johtuen hallintolain 11 §:n mukaisten asianosaisten lisäksi alueen valintaa koskevassa päätöksessä tulisi kuulla laajemmin eri sidosryhmiä, ja nämä sidosryhmät tulisi luetella talousvyöhykkeen merituulivoimalaissa.

Alueen valintaa koskevassa prosessissa toivotaan huomioitavan myös tuleva liityntäreitti mantereen sähkönsiirtoverkkoon.

Alueenvalintaa koskevissa palautteissa korostui, että osana alueidenvalintaprosessia tulee myös huomioida hallinnolliset rajat ylittävät ja kumulatiiviset vaikutukset, kuten vaikutukset linnustoon ja kalastoon, sekä vaikutukset jääolosuhteisiin.

Etenkin hankeyritykset huomauttivat, että alueen valinnassa tulisi ensisijaisesti suosia alueita, joille on jo tehty nykyisen talousvyöhykelain nojalla tutkimuksia. Edelleen alueen valinnassa tulee varmistua toimintaedellytyksistä ja huomioida mahdolliset hybridihankkeet. Palautteissa ehdotettiin, että ensimmäisenä kilpailutetaan alueita, joille on jo tehty ympäristöselvityksiä.

3.1 Merialuesuunnitelmat

Etenkin maakuntien liitot ja luontojärjestöt toivoivat merialuesuunnitelmien, niiden tausta-aineistojen, mallinnuksien ja suunnitteluratkaisujen, laajaa hyödyntämistä alueen valinnassa. Lausuntopalautteissa korostettiin, että merialuesuunnitelmien kehittämisprosessissa on kuultu laajasti eri sidosryhmiä, mikä on omiaan turvaamaan eri sidosryhmien edut.

Palautteissa huomautettiin, että merialuesuunnitelmat eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan sitovia ja esityksen perustella jää epäselväksi alueen valintaprosessin suhde merialuesuunnitelmiin. Palautteet poikkesivat toisistaan; osa palautteenantajista toivoi merialuesuunnitelmien vahvempaa ohjaavaa vaikutusta, osassa pidettiin tarkoituksenmukaisena, ettei suunnitelmille anneta oikeudellista sitovuutta.

Yhtäältä osassa lausuntopalautteita nostettiin esiin, ettei merialuesuunnitelmissa arvioida riittävästi alueiden taloudellista soveltuvuutta merituulivoimakäyttöön. Merialuesuunnitelmat eivät myöskään sisällä välttämättä riittävästi tietoa alueen luontoarvoista, joten on ensisijaisen tärkeää, että tietoa kerätään aktiivisesti osana alueenvalintaprosessia.

3.2 Yhteiskunnan kokonaisuutta koskeva kriteeri

Useat lausunnonantajat kiinnittivät huomiota siihen, että alueen valintaa ohjaavan ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain 2 §:n kirjaus ja pykäläkohtaiset perustelut yhteiskunnan kokonaisuudesta ovat suppeat. Useat lausunnonantajat peräänkuuluttavat kriteeristön tarkempaa määrittelyä etenkin sen osalta, mikä eri painoarvo kriteereille keskinäisessä vertailussa annetaan.

Etenkin luonnonsuojelullisten etujärjestöjen palautteissa tähdennettiin, ettei meriympäristön tilan parantaminen saa energiantuotannon takia oleellisesti vaarantua. Useimmissa lausunnoissa painotettiin, että yhteiskunnan kokonaisuutta arvioitaessa tulee antaa painoarvo ympäristölle.

3.3 Vaikutusmahdollisuudet

Viranomaiset, etujärjestöt ja yritykset tähdensivät lausuntopalautteissa vaikutusmahdollisuuksien turvaamista osana alueen valintaprosessia. Useat tahot toivoivat alueen valintaa koskevaan säännökseen kirjausta velvollisuudesta kuulla eri tahoja.

4. Kilpailutus

Maa- ja metsätalousministeriö ja Metsähallitus tuovat esiin aluevesillä jo toiminnassa olevan järjestelmän ja esitysluonnoksen mukaisen järjestelmän eroja. Maa- ja metsätalousministeriö kysyy lausuntopalautteessaan, onko talousvyöhykkeelle nyt valittu kilpailutusmalli paras mahdollinen Suomen kokonaisedun tai merituulivoimamarkkinoidenkaan näkökulmasta ja näkee siihen liittyen isoja riskejä markkinatilanteeseen nähden julkisen kilpailutusprosessin liian pitkissä aikajänteissä, alueiden sijoittelussa talousvyöhykkeelle sekä tarvittavan kilpailutusosaamisen kehittämisessä viranomaiselle. Molemmat tahot myös esittävät lausuntopalautteessaan näkemyksen, ettei merituulivoiman hankekehityksessä ole tarve pohtia perustuslain 124 §:n soveltamista, jos asia ratkaistaisiin noudattaen luovutuslain periaatteita.

Metsähallitus esittää lisäksi eriävän näkemyksen esitysluonnoksen mukaisesta hallintopäätösmaalista. Metsähallitus näkee, että laadullisten kriteerien käyttämisen ja tarjousten arvioinnin luokittelu hallintotehtäväksi on ongelmallista.

4.1 Laadulliset tekijät

Useat lausunnonantajat peräänkuuluttivat, että laadullisissa kriteereissä tulisi ottaa huomioon suunnitelmat tuulivoimaloiden purkamiseksi.

Etenkin hankekehittäjät painottivat lausuntopalautteissaan, että hankekehittäjien taloudellista tilaa tulee arvioida monipuolisesti, sillä tarjous on saatettu tehdä hanketta varten perustetun yhtiön nimiin. Tällöin on tärkeää, että tarjoajan taustalla olevat yhtiöt ja näiden kyky edistää hanketta arvioidaan ensi sijassa. Hankekehittäjät peräänkuuluttivat, että kilpailutusprosessin onnistumisen kannalta on ensiarvioista, että kriteerit ovat mahdollisimman selkeät, läpinäkyvät, jäsennellyt ja käytännön tasolla toteutettavissa.

4.2. Kolmen tarjouksen minimi

Erityisesti hankekehittäjät ehdottivat ehdotetun talousvyöhykkeen merituulivoimalain 13 §:n mukaista kolmen tarjoajan minimimäärää poistettavaksi. Perusteina katsottiin pykälän rajaavan kilpailua keinotekoisesti ja toimivan vastoin lain tarkoitusta. Vain yhdessä lausunnossa kannatettiin minimiosallistujamäärää.

4.3 Maksut

4.3.1 Osallistumismaksu

Energiavirasto toteaa lausunnossaan, että esityksessä arvioitu osallistumismaksu 13 000 euroa on viitteellinen ja vähintään esitetyn suuruinen. Lopullinen hinta voidaan arvioida vasta asetukseen valettavan kilpailutusmallin ja sen yksityiskohtien ollessa tiedossa. Lisäksi on huomioitava, että viitteellinen osallistumismaksun suuruus on arvioitu siten, että tarjouksia saataisiin keskimäärin kuusi kappaletta kuudessa eri kilpailussa. Lisäksi esitetty 13 000 euron osallistumismaksu on arvioitu en-

nen esityksen valmistumista, jolloin Energiavirastolla ei ollut tiedossa kaikkia esityksessä mainittujen tehtävien yksityiskohtia, jotka vaikuttavat ennakoitua työläämmiltä. Niin ikään, jos otetaan huomioon kilpailulliset ja kilpailun onnistumisen kannalta keskeiset seikat, tulisi osallistumismaksun olla huomattavasti suurempi, arviolta noin 50 000 euroa.

Hankeyritysten näkemykset jakautuivat osallistumismaksun osalta. Eräät yritykset kannattivat osallistumismaksua ja näkivät sen mahdollistavan tehokkaan viranomaistoiminnan ja sujuvan kilpailutuksen. Nämä yritykset pitivät maksun esityksen mukaista tasoa (noin 13 000 euroa) kohtuullisena tai jopa turhan alhaisena.

Yhtäältä eräät hankeyritykset ja Kilpailu- ja kuluttajavirasto pitivät osallistumismaksua kilpailua tarpeettomasti rajaavana, eikä kilpailutuksesta koostuvia kustannuksia ja muita hallinnollisia kustannuksia tulisi kattaa osallistumismaksujen kautta.

4.3.2 Hyödyntämismaksu

Hankeyritysten puolelta useissa lausunnoissa kannatettiin, että hyödyntämismaksu ajoittuu tuotannon alkamisen jälkeiseen aikaan. Toisaalta hankeyritysten puolelta ehdotettiin, että hyödyntämismaksun tulisi olla kiinteä ja ennakoitava maksu, joka perustuu tuotantoon inflatio huomioiden. Merituulivoimapuistojen toiminta perustuu todennäköisesti kiinteämaksuisiin PPA- eli sähkönosto-sopimuksiin, jolloin hyödyntämismaksun sitominen sähkön markkinahintaan saattaa joidenkin lausunnonantajien mukaan toimia investointivarmuutta heikentävänä tekijänä.

5. Vakuudet

Lausuntopalautteessa ei noussut vakuusjärjestelyjä kokonaisuudessaan vastustavaa palautetta. Vakuusjärjestelyjä pidettiin yleisesti perusteltuna, jotta varmistetaan, ettei valtiolle aiheudu keskenjääneistä projekteista haittaa tai kustannuksia. Hankeyritykset kuitenkin painottivat, että vakuustasojen tulee pysyä kohtuullisina. Tarkennuksia ja ehdotuksia osallistumis- ja hyödyntämismaksuun esitettiin runsaasti.

Metsähallituksen lausuntopalautteessa nostettiin, että huomattavan suuruiset vakuudet maksavat myös asettajalleen, joten kolmansilta ostettavien vakuuksien kustannukset ovat vaihtoehtoiskustannuksiltaan valtiolta saamatta jäävää tuloa. Talousvyöhykkeen kilpailutuksessa tulisikin arvioida edistämismaksuuden sijaan hanketoimijoilta vaiheittain perittävän hankeoikeusmaksun asettamista.

Lisäksi eräissä palautteissa huomautettiin, että vakuudeksi tulisi kelvata mikä tahansa Energiaviraston hyväksymä vakuus, jottei lain kirjaus muodostu epätasa-arvoiseksi erilaisten hankeyritysten välille.

Useat palautteet painottivat, että hankekehityksessä saattaa esiintyä hankekehittäjästä riippumattomia tekijöitä, minkä vuoksi olisi tärkeää, ettei vakuuksia koskevat velvollisuudet muodostu hankekehittämistä hidastavaksi tekijäksi.

5.1 Osallistumisvakuus

Muutamissa palautteissa huomautettiin osallistumisvakuuden kilpailua rajoittavasta luonteesta ja ehdotettiin osallistumisvakuuden poistamista.

Energiavirasto katsoi palautteessaan, että 12 kuukauden määräaika osallistumisvakuuden voimassaololle sekä 10 §:ssä asetetut määräajat vakuuksien vapauttamiselle eivät ole välttämättä riittäviä, sillä esimerkiksi ehdotetun lain 11 §:n mukaisen poissulkuperusteen käyttäminen voi johtaa oikaisuvaatimusmenettelyyn.

5.2 Edistämisyakuus

Lausuntopalautteissa yleisesti katsottiin edistämisyakuuden olevan tärkeä mekanismi hankkeen toteutumisen varmistamiseksi, kunhan sen taso säilytetään hankekehittäjän kannalta kohtuullisena.

Huomautettiin, että edistämisyakuuden realisointia koskeva lain kirjaus on suppea ja sisältää merkittävää harkintavaltaa. Lisäksi pyydettiin täsmennettäväksi hyödyntämisluvan siirtäjän edistämisyakuuden vapautumisesta, jotta varmistetaan, että luvan siirtotilanteissa edistämisyakuuden tarkoitus tai kerryttäminen eivät vaarannu.

Useat lausunnonantajat esittivät huolen merituulivoimapuistojen purkamista koskevien kirjausten puutteesta. Eräissä lausunnoissa on ehdotettu, että edistämisyakuus voitaisiin muuttaa purkuvakuudeksi, kun tuulivoimapuisto on otettu käyttöön ja kun hyödyntämislupaan liittyvät velvoitteet on täytetty.

6. Hyödyntämislupa

Eräissä palautteissa on ehdotettu, että hyödyntämislupa tutkimustoimintaan voitaisiin myöntää hie- man itse kilpailutuksen kohdetta laajemmalle alueelle, jotta toimijalla olisi niin halutessaan mahdollisuus käyttää koko kilpailutuksen alue merituulivoiman rakentamiseen. Lausunnon mukaan alueen käyttö reunoja myöten edellyttää kuitenkin myös alueen reunojen ulkopuolella tapahtuvaa tutkimista, jotta voidaan arvioida perustettavuutta ja erilaisia ympäristövaikutuksia.

Useissa palautteissa huomautettiin sähkönsiirtoinfrastruktuurin sääntelyn puuttumisesta laista. Lausuntopalautteissa investointivarmuuden kannalta pidettiin ongelmallisena, että tuulivoimapuistojen rakentamiselle ja siihen liittyvälle kaapelireitille on täysin erilliset prosessit ja lupaharkinnat.

Hyödyntämisluvan siirrettävyyttä pidettiin palautteissa positiivisena ja hankkeita edistävänä asiana.

7. Muutoksenhaku

Korkein hallinto-oikeus, oikeusministeriö, markkinaoikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Itä-Suomen hallinto-oikeus ja Vaasan hallinto-oikeus katsovat, ettei esityksessä ole esitetty riittäviä perusteluja kilpailutusmenettelyn muutoksenhaun kohdistamisesta Vaasan hallinto-oikeuteen. Tuomioistuimet puoltavat muutoksenhaun kohdistamista markkinaoikeuteen. Itä-Suomen hallinto-oikeus lisäsi lausunnossaan, että mikäli valitusasiat osoitetaan yleisiin hallinto-oikeuksiin, esityksen mukaiset valitusasiat tulee jakaa olemassa olevan pääsäännön mukaisesti kaikkiin hallinto-oikeuksiin. Itä-Suomen hallinto-oikeus totesi lausunnossaan, että hallinto-oikeuksien asemaa yleisinä alueellisina tuomioistuimina tulee tukea.

Lausunnoissa korostetaan, että kilpailutuksessa hankintalain ja EU:n käyttöoikeussopimusdirektiivin ja valvontadirektiivin soveltamisella on keskeinen merkitys ja markkinaoikeudella on näistä asioista kattava kokemus ja osaaminen. Markkinaoikeus huomauttaa osana lausuntoaan, että etenkin käyttöoikeussopimukseen liittyvä moniulotteisuus ja oikeudellinen haastavuus puoltaa sitä, että muutoksenhaku ohjataan markkinaoikeuteen.

8. Talousvyöhykelain muutokset

Hankeyrityksiltä saaduissa palautteissa korostettiin vetytalouden kehittymisen kiinnekohtaa merituulivoimaan ja pidettiin positiivisena, ettei esitysluonnos sulje pois vedyntuotantoa merellä.

Lakiesitykseen pyydettiin verotusta koskevia tarkennuksia.

Talousvyöhykelakiin esitettyjä muutoksia pidettiin pääosin hyvinä, mutta samalla huomautettiin, että esityksen mukaiset lakiviittaukset monimutkaistavat säädöskehikkoa, minkä vuoksi pienemmät hankekehittäjät saattavat hidastaa hankekehitystään. Toivotaan soft law -ohjeistusta talousvyöhykkeen merituulivoimahankkeen edellyttämistä (lupa)menettelyistä ja niiden suhteesta toisiinsa.

9. Asetuksella myöhemmin säädettävät asiat

Suurimmassa osassa lausuntopalautteista painotettiin, että tarjouskilpailun laadullisista kriteereistä tulee säätää tarkasti ja täsmällisesti ennakoitavuuden parantamiseksi. Palautteissa toivottiin valtioneuvoston asetusta laadullisista kriteereistä mahdollisimman nopeasti säädettäväksi ennakoitavuuden parantamiseksi.

Edelleen vahvasti vaadittiin osallistumismahdollisuuksia asetusvalmistelussa.

Metsähallitus huomauttaa, että tuulivoima-alan ja sitä koskevan EU-sääntelyn nopean kehittymisen huomioimiseksi tulisi varmistaa päätöksenteon joustavuus, jota asetuksin ja muulla lakia alemman asteisella sääntelyllä ei Metsähallituksen näkemyksen mukaan voida tarkoituksenmukaisesti toteuttaa.

WWF Suomi pitää erittäin huolestuttavana käytäntöä, jossa luonnonvarojen hyödyntämisen lainsäädäntöä kehitetään siten, että hyödyntämisen mahdollistaminen kirjataan lakiin, mutta ympäristövaikutusten hallinta siirretään lakia alemman asteisten säädösten tasolle.

10. Muu palaute

Lausunnonantajat painottivat lausunnoissaan kaiken toiminnan kiireellisyyttä yhteiskunnan kokonaisedun turvaamiseksi, kuitenkin hankkeiden yhteisvaikutukset huomioiden ja haitalliset vaikutukset minimoiden.

Osassa lausuntopalautteita huomautettiin esityksen mukaisen talousvyöhykkeen merituulivoimajärjestelmän ja aluevesillä olevan merituulivoimajärjestelmän eroista ja toivottiin, että lainvalmistelussa varmistutaan sekä talousvyöhykkeellä että aluevesillä tehtävien toimien yhdenmukaisuudesta ja toimijoiden yhdenvertaisuudesta.

Useissa lausuntopalautteissa pyydettiin kiinnittämään sosiaalisen hyväksyttävyyden seikkoihin huomiota osana merituulivoimahankkeita.

11. Liitteet

Liite 1

Lausunnonantajat

Ahvenanmaan maakuntahallitus
Energieollisuus ry
Energiavirasto
Eolus Finland Oy
Etelä-Suomen aluehallintovirasto
Fingrid Oyj
Fortum Oyj
Gasgrid Finland Oy
Geologian tutkimuskeskus
Helsingin hallinto-oikeus
Helsingin käräjäoikeus
Ilmatar Energy Oy
Itä-Suomen hallinto-oikeus
Kalatalouden Keskusliitto
Keski-Pohjanmaan liitto
Keskuskaupakamari
Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Korkein hallinto-oikeus
Kymenlaakson liitto
Lapin liitto
Liikenne- ja viestintäministeriö
Liikenne- ja viestintävirasto
Luonnonvarakeskus
Maa- ja metsätalousministeriö
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Markkinaoikeus
Meriliitto
Meriteollisuus ry
Metsähallitus

Museovirasto
Oikeusministeriö
Opetus- ja kulttuuriministeriö
OX2
P2X Solutions Oy
Pohjanmaan kauppakamari
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
Puolustusministeriö
Rauman kaupunki
Satakuntaliitto
Sisäministeriö
Skyborn Renewables Offshore Finland Oy
Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö
Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio
Suomen ammattikalastajain liitto SAKL ry
Suomen Hyötytuuli
Suomen Kalankasvattajaliitto ry
Suomen kuntaliitto ry
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
Suomen luontopaneeli
Suomen Tuulivoimayhdistys ry
Suomen Varustamot ry
Suomen vesitiet ry
Suomen ympäristökeskus
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (ei lausuttavaa)
Ulkoministeriö
Uudenmaan liitto
Vaasan hallinto-oikeus
Valtiovarainministeriö
Varsinais-Suomen ELY-keskus, kalatalousviranomaisen
Varsinais-Suomen ELY-keskus, ympäristö- ja luonnonvarat-vastuualue
Varsinais-Suomen liitto
Verohallinto
Väylävirasto

Työ- ja elinkeinoministeriö

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/12957/2023

WWF Suomi

Yksityishenkilö

Yksityishenkilö

Ympäristöministeriö

Österbottens förbund (Pohjanmaan liitto)